

Les Escoles de Noves Oportunitats. Entrevista a Begonya Gasch Yagüe, directora de la Fundació EL LLINDAR

Anna Farré

Ferran Sentís

Consell de Redacció d'ÀÁF Àmbits de Psicopedagogia i Orientació

ÀÁF ÀMBITS DE PSICOPEDAGOGIA entrevista a Begonya Gasch Yagüe, psicopedagoga i directora de la **Fundació El Llindar**. L'entrevista es fa a Cornellà (abril de 2018), al Parc de Can Mercader, on es troba una part de l'escola de la Fundació El Llindar. Aquí, al voltant de 400 alumnes troben cada any, des de fa més d'una dècada, la resposta personalitzada que no han trobat en el sistema educatiu ordinari. Parlem dels orígens i del recorregut d'aquesta experiència, dels objectius del projecte i de la seva base conceptual, de les dificultats per la supervivència econòmica i de les il·lusions de futur.

Per què les escoles de segona oportunitat?

Begonya Gasch.- He d'aclarir, com he fet altres vegades, que es tracta d'una segona oportunitat per al sistema, per intentar fer una altra oferta de qualitat i sostenible. A França tenen aquest model desenvolupat des de fa més de vint anys i el nom no té la connotació negativa que pot tenir a Catalunya. Nosaltres, ara i aquí, preferim parlar d'*Escoles de noves oportunitats*. És important parlar del perquè d'aquestes escoles: té a veure amb cercar un encaix administratiu que permeti articular d'una manera diferent el treball d'aquests nois i noies que provenen de l'abandó escolar prematur, amb uns itineraris llargs en el temps. I això no pot ser en la lògica d'una convocatòria de concurs públic o de subvenció. Per a mi, aquest és el primer perquè i és des d'on neixen. Des d'El Llindar comencem a pensar i anem a buscar referents a França.

Amb el model de metodologia que creiem que aquests nois i noies necessiten no és possible encaixar l'oferta que fa l'administració perquè aquesta oferta es fonamenta amb una subvenció, en un concurs i en una convocatòria, i el que ens ha passat en aquest curs 2017-18, és que d'un dia a l'altre cauen les subvencions. Tot el que havíem

avançat des d'una idea i visió de futur cau sense arribar a temps a consolidar-ho. Abans de tenir construït el centre de noves oportunitats ens han caigut les subvencions.

Però creus que manca un encaix administratiu, és a dir, que l'administració pugui incorporar dins del sistema educatiu el que són les Escoles de noves oportunitats, o bé una alternativa o solució a tots aquells joves que abandonen l'escolaritat, com una part del propi sistema educatiu?

Begonya Gasch.- Nosaltres creiem que mentre el sistema educatiu continuï centrifugant i expulsant una quantitat tan gran de joves cada any, cal fer-hi front d'una manera sostenible. Perquè no amb aquesta alternativa? Les Escoles de segona oportunitat són al capdavant una escola diferent, com pot ser el CAR de Sant Cugat o l'escola de música Oriol Martorell, on els alumnes escullen l'itinerari que els agrada. És a dir, si el fet diferencial està pensat en clau de qualitat o en clau d'excel·lència, sembla que li puguem trobar un encaix. En canvi, quan és en clau d'equitat educativa anem ràpidament a paràmetres de “café para todos” i s'acaba convertint en programes i més programes. Programes que tenen una caducitat, comencen avui i demà acaben, i per tant es fa molt difícil l'encaix amb la nostra idea. Perquè entenem que per treballar amb aquests joves és imprescindible partir del concepte d'*itinerari* i aquest concepte d'*itinerari* l'hem de pensar en clau de temps, de durada. És a dir, l'*itinerari* d'un noi del Llindar pot ser de 2 a 4 anys.

En tot cas, depèn del jove, no?

Begonya Gasch.- Exacte, depèn del jove, del seu ritme, de les seves habilitat si per això és tan important la idea d'*itinerari*. En canvi, els programes que ofereix l'administració no tenen en compte res de tot això. A més, són programes que en general es resolen al novembre per començar al desembre, com és el cas dels PFI. És una lògica i un temps administratiu que no tenen res a veure amb la lògica de la persona i amb el temps d'aquests adolescents. Per això creiem que aquest concepte d'Escola de noves oportunitats podria ser una forma administrativa que el sistema podria incloure en la seva oferta educativa.

Així, l'origen d'aquestes Escoles de noves oportunitats seria aquest, el fet que hi ha joves que abandonen el sistema, que no tenen èxit, que fracassen i, en contrapartida, aquest tipus d'escola els ofereix -o els intenta oferir- un itinerari des d'un criteri

d'equitat, d'igualtat d'oportunitats, d'inclusió educativa, social, laboral, el qual el sistema no ofereix?

Begonya Gasch.- És l'origen, al menys al Llidar, que som impulsors a Catalunya del concepte d'Escola de segona oportunitat o noves oportunitats. Després de tot un recorregut veient quines eren les dificultats pròpies del sistema, amb aquests mètodes tant protocol·laris que no encaixen amb els interessos i necessitats dels joves, arribem a formular aquest concepte. Ha estat un procés de molts anys.

A vegades ens pregunten perquè no hi ha més escoles d'aquest tipus (la pregunta ens la feien els periodistes quan es va fundar la *Red española*). Una resposta possible és que no tothom vol ser una Escola de noves oportunitats; ni ho vol ser, ni ho ha pensat. La idea que aquests nois i noies necessiten un itinerari que pot durar tres anys potser la vegin els professors d'aula perquè estan amb els nois, però aquella persona que ha dissenyat un projecte, no ho veu. Perquè el que dissenya el projecte a nivell de sistema pensa en solucions ràpides i que els joves surtin del propi sistema també amb rapidesa; no hi ha un itinerari pensat per a ells, per això creiem que és tan important el concepte. No és que un dia haguérem pensat “serem això”, però és veritat que des d'El Llidar sempre hi ha hagut aquesta consciència de pensar que l'equitat i la igualtat d'oportunitats té, entre els seus eixos claus, *la dignitat educativa*. I malauradament molts d'aquests programes, més enllà de la bona voluntat de la gent que hi treballen i els gestionen, no són pensats des de la dignitat.

A partir d'aquí hi ha tot un constructe, tota una hipòtesi de treball, tot un generar argumentari que després de deu anys hem anat recollint i escoltant, i ara li posem un format, un ordre i el nom d'*Escola de noves oportunitats*.

A França, les Escoles de noves oportunitats fa anys que funcionen i duen a terme aquest concepte. Quines diferències hi hauria entre el model del projecte que fan a França i el que feu vosaltres i la resta de l'estat espanyol - doncs sembla que també hi ha experiències i fins i tot una associació estatal -?

Begonya Gasch.- La diferència més important en relació a França és quedes del primer moment hi ha una responsabilitat del govern i del municipi, és a dir, del poder local i estatal. La qual cosa vol dir que el finançament del projecte és diferent. Una altra diferència té a veure amb que el seu públic -alumnat- són majors de 18 anys. Tenen molta relació amb l'empresa que també, alhora, col·labora econòmicament a mantenir l'escola per l'interès en poder ocupar a aquests joves. El sistema és una mica diferent. Quan vaig estar a Marsella i vaig sentir que hi havia un finançament del 100% vaig pensar que ho hauríem de pensar i plantejar millor. És l'única opció de fer un projecte més estable i sostinguda en el temps.

Però pel criteri de l'edat sembla que a França ho tenen orientat un cop acabat l'ensenyament obligatori, sigui quin sigui el resultat d'aquesta escolaritat, tant si és fracàs, èxit, com si hi ha abandonat...

Begonya Gasch.- En canvi aquí estem treballant des de l'etapa de l'educació secundària obligatòria i hi tenim ja tot un recorregut fet, i això és el que ho fa interessant, amb millor o pitjor encaix administratiu. Per això nosaltres també tenim un altre format i també tenim l'opció per donar-hi continuïtat quan es fan més grans. Per exemple, al Llindar tenim l'escola de perruqueria o l'escola restaurant, amb formats una mica diferents. Així ho defensem conjuntament amb la *Red española* que vam constituir ara fa tres anys. La signatura va ser a Barcelona, a la UPM -Unió pel Mediterrani- perquè amb ells hem treballat molt. Els cinc fundadors de la *Redsom*: País Basc (Cooperativa Peñascal), Saragossa (Federico Sanam), Madrid (Fundación Tomillo), Còrdova (Fundación Don Bosco) i Catalunya (El Llindar).

Tenim uns principis bàsics als que hem de respondre totes les escoles, però també queda molt clara la diferenciació de cadascuna d'elles, d'acord amb l'autonomia i les seves lleis educatives o de treball i la relació amb el territori; no és el mateix estar al País Basc o estar a Catalunya o a Madrid. Sempre hem pensat que les Escoles de noves o segones oportunitats han de ser fidels al seu creixement, al seu territori, al seu procés històric, al seu context. No ens agradaria pensar que tornarem a fer un sistema estàndard. Però sí que hi ha uns principis comuns, com són els temes dels itineraris, de les famílies professionals o del personal qualificat.

Nosaltres hem fet tot un procediment d'acreditació i auditoria. EDUCATIA, una entitat externa, ens audita per saber si complim amb els requisits que els impulsors de la *Red española* hem establert per poder ser una Escola de noves oportunitats. No tothom pot ser una Escola de noves oportunitats, perquè ara en relació al tercer sector diríem que és un nínxol d'oportunitat. I també volem diferenciar el que és una Escola de noves oportunitats del que és un programa de noves oportunitats. En aquests moments com escoles aquí a Catalunya hi ha: El Llindar, la Fundació Gentis i Salesians Sant Jordi. La Fundació Marianao i la Fundació Comtal també estan començant amb aquest procés. Hi ha altres entitats que treballen molt bé amb joves però potser en el seu ideari no hi ha aquest concepte ni la voluntat de ser un centre educatiu.

L'edat d'atenció també és similar en altres comunitats a la que teniu aquí a Catalunya?

Begonya Gasch.- Va costar una mica a l'hora de decidir. El Llindar, a diferència d'altres entitats, insistia molt en els menors. L'acord genèric és que obligatòriament s'ha de complir que sigui a partir de 16 anys però cada centre és susceptible d'atendre a

menors, entre els 13 i 16 anys. Per exemple, Madrid i País Basc tenen l'FP Bàsica. La Fundación Tomillo de Madrid té l'FP Bàsica perquè la Comunitat Autònoma va decidir que una entitat que treballava amb aquests joves també podia ser un centre educatiu per poder-ho fer. Però nosaltres no hem pogut sortir-nos-en, hem intentat ser-ho i és d'aquelles qüestions que hem parlat a nivell polític, però que no ho hem pogut aconseguir. A l'Hospitalet hi ha algun Institut que està fent formació bàsica. A Catalunya la l'FP Bàsica, més enllà del transfons polític, era concebuda de manera negativa i excloent, perquè s'havia d'escollir. És excloent, però els nois hi són. I les UEC encara ho són més d'excloents. Per tant, es posa de manifest un cop més que necessitem un mecanisme que realment funcioni d'una manera coherent i estable. Com a solució, algun Institut ha hagut de recórrer al professor amb "bona voluntat" que potser haurà d'impartir l'itinerari de cuina. Però això, per exemple, no té res a veure amb l'escola restaurant que hem creat –*El Repartidor*–, on per voluntat educativa hi tenim cuiners amb la seva formació especialitzada. Aquí a Catalunya no s'ha acceptat perquè era valorat com excloent i han optat per les UEC.

En aquest sentit, creus que aquestes Escoles de noves oportunitats haurien d'estar integrades en els centres educatius, en el sistema, o bé han d'estar fora, apart? En tot cas pot ser contradictori... si formen part del sistema s'ha de partir del concepte de que com a tal té uns límits i s'ha d'acceptar que hi ha un marge de fracàs.

Begonya Gasch.- És molt interessant. Aquest és el primer punt de partida perquè hom vulgui fer les coses diferents. El discurs de l'escola inclusiva, la LOGSE, la comprensivitat... -que em sembla adequat!-, potser no permet pensar que hi ha un petit forat per on centrifuguem contínuament. No parlem de males voluntats personals, per suposat, però sí de manca de voluntat política per fer les coses de diferent manera. D'altra banda, crec que és un sistema tan rígid i burocràtic que tot és molt difícil, a no ser que hi hagi voluntat política de canviar-ho. Per exemple, al Llíndar, en aquests moments, el primer escull és no poder ser un centre educatiu; i per què? Principalment per qüestions administratives.

Per una qüestió administrativa, purament?

Begonya Gasch.- Pura i dura. Ningú ha volgut solucionar-ho. Ni govern local, ni autonòmic.

L'escola-restaurant –*El Repartidor*– és centre educatiu i el vam fer per tal que ho sigui. Allà tenim els dos PFI perquè som centre educatiu i tota la resta dels PFI han caigut del sistema i no els tenim. Hem volgut posar en marxa l'escola de mecànica en

un espai preciós amb M. Automoció, una multinacional del sector de l'automòbil, doncs... no compleix amb els criteris administratius!. És absurd. Per això és tan urgent comptar amb el centre o l'escola de noves oportunitats. En aquests moments ens hem quedat sense 7 PFI i altres formacions certificades. Diria que 200 nois i escaig es queden al carrer i només en referència al Llindar. No ha tingut gaire impacte perquè tothom dona per suposat que això pot passar i perquè som una entitat amb bona voluntat: si ho fas, bé, i si no, també. Per això és tant urgent aquest concepte que pugui aglutinar i concretar totes aquestes idees.

La idea és que allò més important per vosaltres seria anar construint Escoles de noves oportunitats i no tant projectes puntuals que són limitats en el temps, sinó que siguin projectes més estructurats i organitzats.

Begonya Gasch.- Exacte..., organitzats i estructurats per a la funció educativa però sense perdre la flexibilitat i la metodologia particular que nosaltres utilitzem. Creiem que és possible fer-ho. Tenir un mapa de centres de noves oportunitats, perquè els nois hi són. Ens venen a buscar des d'altres comarques per preguntar-nos com ho hem resolt i els diem que és possible fer-ho, però cal el coratge polític de voler-ho fer.

Penso que els programes curts no han de desaparèixer, doncs són una continuïtat. El que no és possible és pensar que un programa de 400 hores podrà atendre un noi que porta 2 anys sense anar a l'ESO, que ja té els 16 anys i, com passa a vegades, no llegeix ni escriu. Pel Institut Obert de Catalunya i a distància, és impossible que ho puguin fer. És, tot sovint, un continu fracàs per al noi perquè una altra vegada ho prova i no funciona i és també font de desesperació pels professionals. En canvi, aquest mateix programa probablement li pugui anar bé a algú que tingui vint anys o més, que ja ha fet tot un recorregut –com pot ser un curs de fusteria de 400 hores-, però no per resoldre la situació que genera l'abandonament escolar prematur. És a dir, tenim respostes fragmentades perquè cada departament en dona algunes.

Crec que el que ha posat en valor El Llindar és que una arquitectura integrada com la que nosaltres proposem amb el nom de centre educatiu de noves oportunitats, és una bona resposta per als joves de 14 a 25 anys. I amb això, no volem dir que comencen als 14 i acabin als 25, ni vol dir que els de 25 hagin començat als 16, si no que és una franja suficientment àmplia perquè aquest joves puguin trobar el seu lloc i els seus itineraris.

Quins serien, en termes generals, els objectius principals que teniu com a Escola de noves oportunitats?

Begonya Gasch.- Més que objectius, podem dir que els dos eixos bàsics serien: *la dimensió subjectiva*, és a dir, treballar a partir del que cada noi i noia porta i ajustar-ho a la proposta educativa d'El Llindar; i en segon lloc, *treballar des de la responsabilitat*. I, a partir d'aquests dos eixos, construir el projecte vital de cada jove per després incorporar-se a la formació reglada.

... que s'incorporin de nou al sistema educatiu.

Begonya Gasch.- Correcte. Perquè no es tracta que repetim el que fa el sistema, el que ja funciona no cal que ho fem també nosaltres. Aquestes serien les idees clau. Les Escoles de noves oportunitats necessiten un procés de certificació que després pugui homologar, i que li pugui servir -al jove- per poder continuar el seu itinerari formatiu. Però també és veritat que el que ara tenim com a certificacions no funciona. Per exemple, creiem que un graduat en ESO no és el millor per als nois i noies que nosaltres tenim, perquè és un graduat que realment no l'ha preparat ni en competències ni a nivell personal per accedir a un Cicle formatiu de grau mitjà. Perquè observem que on hi ha el nivell de fracàs o d'abandó més alt és als cicles formatius. Nosaltres a la nostra Aula Taller donem molt pocs graduats i això penalitza (de cara a nous programes i ajuts) i representa, paradoxalment, que per al sistema no som un bon recurs.

... perquè no acrediteu prou?

Begonya Gasch.- Clar, però aquest sistema fa que abandonin els cicles. No podem pensar que un noi o noia que porta tres anys sense haver anat a l'Institut o hi hagi anat de la pitjor manera, ara, en un curs i amb 15 anys obtingui el graduat i pugui anar a cicles formatius de grau mitjà. És un plantejament abocat a l'abandonament.

Però crec que en molts Instituts, quan es plantegen els termes d'acreditació ho fan, no tant en si té assolides les competències o no, sinó si podrà sostenir o no un cicle formatiu.

Begonya Gasch.- Sí, i això és motiu de moltes discrepàncies. Però aquí podem treballar molt bé amb els instituts. Hi ha sempre la bona voluntat, però així i tot, crec que la UEC no és un model per obtenir un graduat. Una altra cosa és com reconeixem l'esforç, quina acreditació tenen aquests nois per poder continuar. Però és que n'hi ha molt pocs que puguin sostenir un cicle. Ara, per exemple, i això té a veure amb el model comunitari que tenim a Cornellà, el que fem amb alguns instituts és crear una plaça per un any més

i ja se situen al curs que et preparen per fer la prova d'Accés als Cicles Formatius de Grau Mitjà.

Però el sistema no ho deixa fer perquè als 16 anys han de marxar del centre. Però, en canvi, en algun cas és qüestió de temps per tal que puguin construir el seu itinerari. D'aquesta manera obtindrien el graduat, si l'institut està d'acord, o bé podrien presentar-se a la prova d'Accés als CFGM, l'aprovaran i hi podran anar. No vol dir que així es garanteixi que acabin el cicle, però creiem que és un itinerari més adequat i més consistent per a la seva capacitació en competències tècniques i personals. Per exemple, una dificultat és que els cicles encara són molt acadèmics. En una Aula Taller on tenim el 70% de l'horari de tallers i el 30% d'aula més instrumental, s'inverteix ràpidament en un cicle que ells creuen que serà de treball, de manipulació. Clar, és tot un conjunt d'elements que ens porta a pensar que necessitem construir el centre educatiu de noves oportunitats per a què realment aquests nois i noies puguin continuar la seva trajectòria formativa.

Una de les dificultats que tenim quan venen aquí és quan els diem que no cal anar a garantir el graduat,... que hi ha més d'un camí per arribar a cicles, no? Perquè hi ha pares que només veuen el batxillerat, el graduat... per a què? Diuen "per trobar feina", però això no funciona així. Però també és veritat que hem de poder fer una altra oferta, que hem de poder oferir realment un itinerari que als nois els serveixi i que estigui acreditat. Creiem que l'escola de noves oportunitats és una bona eina si la podem acabar d'explorar. No està construïda del tot; de fet el que El Llindar està fent és construir artesanalment cada itinerari, un per un, i dissenyar respostes a mida. I penso que no ho hauríem de deixar de fer perquè és la manera de treballar amb aquests nois. Però cal que administrativament tingui una lògica i per suposat creiem que l'escola de noves oportunitats ha de tenir com a objectiu continuar formant-se. No és el millor que un noi als 17-18 anys estigui treballant, perquè no està preparat. Una altra cosa és que coincideix que les famílies que tenim, amb les que estem, són famílies amb una precarietat social molt greu i per tant, tota escola de noves oportunitats hauria d'anar acompanyada d'un sistema de beques perquè sinó difícilment podran sostenir-ho.

Per tant, una idea-força de les Escoles de noves oportunitats seria acompanyar i ajudar als joves a construir el seu projecte personal i professional, de futur, i que això implica ajudar-lo a construir un itinerari formatiu.

Begonya Gasch.- Sí, i a tot això ho anomenem *acompanyament subjectiu*. Perquè el jove pugui construir el seu projecte de vida personal i el seu projecte professional. Però això no vol dir que immediatament entri a treballar. Es demana molt que els preparem perquè puguin entrar a treballar de seguida, però això és una mica mentida. Això és diferent a pensar que als 17-18 anys ja tenen una feina. Per als nostres fills això no ho

volem. Llavors, perquè amb aquests joves, sí? Perquè han d'entrar ràpidament al mercat laboral i han de ser productius? I a més, hi ha la penalització des de lo negatiu: “és que són uns ganduls”, “no volen...”, és com dir, “com que no serveixes per anar a la universitat has de treballar”...doncs no. Perquè aquesta dicotomia? Finalment, l'Escola de noves oportunitats és com una transició, per això el “mentrestant” també serveix. És a dir, acompanyem tota aquesta transició, aquesta trajectòria amb uns nois que, a més a més, sovint tenen una precarietat social i simbòlica enorme.

Tenim l'acompanyament subjectiu, que és el que ens has explicat ara, i també paraves de la responsabilitat com el segon dels eixos; què vols dir?

Begonya Gasch.- La responsabilitat té molt a veure amb l'acompanyament subjectiu, la responsabilitat d'aprendre i fer-se càrrec de la pròpia vida. És important construir la seva narrativa personal, la seva manera de formar part del món. Està clar que estem parlant de vides molt trencades, molt complexes, amb històries molt difícils, i no és senzill fer-se'n càrrec del que els està passant. Jo utilitzo moltes vegades expressions com “la vida és molt fotuda, la teva més, i ara què fem?”

Tot això és d'una complexitat extrema, és temps; no un itinerari, sinó tota una vida! Quan hi penso em venen noms concrets, sobretot de noies, que són les que venen més trencades amb 13, 14, 15 anys... Crec que el més important que els podem oferir és aquest espai on poder construir la idea de vida, que tenim un lloc al món. És des de la dimensió subjectiva, d'allò més particular de cadascú i cadascuna, on ells i elles poden començar a fer-se'n càrrec del que els està passant i a partir d'aquí alguns fan un clic espectacular i poden començar el consentiment a l'aprenentatge. I n'hi ha d'altres que no, que requereixen molt més treball, per això la responsabilitat és un eix. Perquè també has de fugir d'aquest “bonisme” que té a veure amb la pena, amb el paternalisme, amb “tu no pots”.... La responsabilitat també té a veure en donar l'oportunitat i que l'altre pugui o no aprofitar -la.

Són les noies o els nois, en termes de gènere, els que tenen més èxit en el sentit de que puguin tenir més facilitat o que finalment puguin aconseguir construir el seu projecte personal i sortir-se'n de la seva situació?

Begonya Gasch.- La veritat es que no tenim una visió a partir d'un treball de camp amb aquests paràmetres de gènere, ni d'ètnies, ni de nousvinguts o autòctons;no ho hem estudiat de manera rigorosa i quantificada. La realitat és que ens arriben molts més nois que noies. Treballar amb les noies és més complicat. També hi ha una qüestió de gènere inherent a la nostra cultura que fa que si algú s'ha de quedar a casa, serà la noia. No

tenim dades rigoroses. Però, altres evidències són que a partir dels 16 anys, amb les famílies professionals que nosaltres despleguem, la mecànica és majoritàriament masculina, la restauració i sala són absolutament mixtes, i la imatge i estètica és femenina però també hi ha alguns nois. Tant mecànica com edificació i manteniment són masculines amb algunes noies.

La qüestió de gènere sí que l'hem discutida, per exemple, amb l'Aina Tarabini. Ens diuen que les formacions semblen dirigides a dones o homes, però la realitat és tossuda. Tu les ofereixes a tothom però la resposta és esbiaixada. L'impacte que ha tingut en termes mediàtics l'hostaleria i la restauració ha trencat tabús. Ara hi ha molts nois, mentre que fa uns anys a la cuina hi teníem noies, i això ha canviat. Però la pregunta que fèieu sobre la sortida és interessant: quan surten d'aquí, qui sosté millor el seu procés? Primer, no tenim dades per saber-ho més que per les relacions personals quan venen a veure'ns. Hi ha una dada que és evident, la maternitat. Les noies de seguida tenen fills i trunquen d'una manera molt clara la seva continuïtat formativa. Són majoritàriament adolescents i joves dones que de seguida busquen aquesta parella i formen una família amb totes les dificultats que això comporta. Per tant, l'itinerari formatiu costa, però creiem que l'escola ha de ser una oportunitat. Si té la possibilitat d'allargar l'itinerari és més fàcil que després pugui incorporar-se a altres formacions.

Hem parlat de dos eixos, però hi hauria un tercer eix que fa referència a *millorar l'ocupabilitat d'adolescents i joves*. I no és el mateix millorar l'ocupabilitat que treballar o millorar la inserció. L'ocupabilitat dona compte d'un treball de futur, és millor preparació per després trobar feina, però no per trobar feina de seguida. A nivell de política interdepartamental, convindria també que poguéssim construir una narrativa conjunta d'aquests joves o adolescents que surten del sistema educatiu, bé o malament, però que al final surten, i el Departament de Treball els acull. Si hem de nodrir conjuntament l'Escola de noves oportunitats, requereix dels dos sistemes i visions per poder fer aquests itineraris. Si no, es cau ràpidament en fer aquests programes en els que només compta la inserció immediata. Ni la qualitat ni la quantitat. I d'aquí n'hauríem de poder defugir. L'Escola de noves oportunitats no vol ser una preparació de precarietat laboral, perquè també pensem, -això té a veure amb les qüestions de seguiment d'evidències i les mesures- en com s'avaluen tots els programes de treball amb la gent que tu insertes. I això és un peix que es mossega la cua, perquè si per aconseguir una subvenció per a la meua entitat se'm demanen les dades de l'anterior i es comptabilitza la inserció com un dels criteris bàsics. I això no ajuda. No dic que es faci amb mala voluntat però són uns paràmetres que contínuament ens estan dient que no encaixen amb aquest tipus de nois i noies. És un tant per cent petit que no ens l'hauríem de permetre, però tot va en contra de poder treballar amb els joves d'una altra manera. El mateix passa amb els graduats d'alguns centres educatius; aquell centre que dona molts graduats té millor avaluació. I tot això té a veure amb un sistema burocràtic que és molt

difícil de canviar. Potser el centre de noves oportunitats permet fer les coses d'una altra manera i hauríem de buscar unes altres mètriques més qualitatives per avaluar.

Quin és l'èxit? Una mesura d'èxit al Llindar té a veure amb el grau de pertinença o d'afecció que els nois tenen al procés educatiu, amb la seva institució: l'adhesió. És una mesura important que s'ha anat captant tot parlant amb el nois, passant qüestionaris... i no només mesurant si tots aproven o suspenen. Amb algú que prové de l'abandó escolar, com ho podem mesurar...?

Això vol dir que a les Escoles de noves oportunitats caldria utilitzar uns altres criteris o paràmetres d'avaluació per valorar realment el grau d'èxit de la intervenció educativa que es fa, a diferència dels criteris formals que utilitza el sistema?

Begonya Gasch.- Efectivament, però en cap cas volem dir que no hi hagi certificats o homologacions dels processos formatius. Això és clarament necessari. Però també parlem de la necessitat d'avaluar si l'escola de noves oportunitats funciona o no, l'avaluació dels propis professionals, etc. És urgent sortir de la lògica avaluadora d'evidències, de rendiment, de la pressa i la urgència que fan obstacle a l'ofici pedagògic.

Seguint el fil dels tres eixos, potser també hi hauria d'haver una avaluació referent als tres eixos?

Begonya Gasch.- Si. Pensant amb aquests nois i noies són molt més importants els criteris més qualitius que no pas els quantitius. Tot això està per explorar. Vam començar a fer un treball amb l'anterior Secretari de polítiques educatives per començar a dibuixar els CENO (Centre Educatiu de Noves Oportunitats) que surt en un article del decret d'inclusió, però es va quedar sense desplegar.

Ara parlem de metodologies. Quines serien les diferències amb les metodologies que s'utilitzen normalment en un Institut?

Begonya Gasch.- Jo crec que la principal diferència és, i insisteixo, la dimensió subjectiva. I això vol dir treballar amb cada noi i noia d'una manera diferent. Si tenim en aquests moments 332 alumnes, són 332 maneres de vides, d'espais i de temps...

... un tractament totalment personalitzat.

Begonya Gasch.- Totalment. Crec que aquest és un significant que a l'institut ordinari és difícil de mantenir per la seva disposició i organització. Nosaltres ens organitzem en funció d'aquesta orientació. I això ja fa canviar, per exemple, la *ratio* menor que tenim, que lògicament permet treballar d'una altra manera. Aquesta organització també té a veure amb la política de treball amb aquests nois. Una política que permet a la institució oferir setmanalment als professionals 3 hores i mitja per pensar com acompanyar a cada adolescent i jove, més enllà de les reunions, de les complementàries, del seguiments... O sigui, el professional té un temps i uns espais. I els quatre espais que tenim són: la construcció de casos, la triangulació, l'espai metodològic i després, a més a més, els espais personals de conversa. Aquest és un temps fonamental per treballar amb aquests adolescents i joves, perquè sinó, la urgència a la que ens convoquen les seves conductes fa que ràpidament haguem de passar als "partes" i utilitzar un llenguatge ordinari. És clar, o ens donem el temps per comprendre la lògica de cadascun dels nois i noies, o és molt difícil treballar amb ells, perquè realment venen amb una complexitat molt dura. Generar una mitjana setmanal de tres hores i mitja per professional, són moltes hores, i s'han de poder finançar i s'ha de cercar aquest finançament. Això és important perquè crec que aquest és un dels trets més significatius de la nostra escola de noves oportunitats. Aquesta és la política institucional. L'*acompanyament subjectiu* no és la tutoria. No són habilitats socials. És habilitar espais de paraula, per als professionals i per als propis alumnes.

I a partir d'aquí, construir demandes. Per exemple, que l'adolescent et digui d'anar al CSMIJ, quan durant anys se li ha dit que hi vagi i no hi ha anat... "a mi no em passa res"... perquè és un adolescent. O a l'inrevés, el professional que diu: "no vol fer res", "m'ha engegat"... i "no el vull a la meua classe i l'expulsem". Doncs aquí no van així les coses. Conversem, què ha passat? És a dir, acompanyem al professional per elaborar alguna pregunta a partir de la seva queixa. Jo crec que aquest és el nucli d'aquest acompanyament subjectiu. Requereix d'una política institucional per implementar-ho, i sostenir-ho requereix també d'un compromís del professional per fer circular el desig.

Aquest és un eix, i l'altre, de caràcter més metodològic, és *aprendre fent*. En llenguatge d'Ausubel seria l'aprenentatge significatiu, perquè realment és molt important que els aprenentatges que els joves fan els siguin significatius. Aleshores, la metodologia dels tallers té a veure amb el "com" a l'hora d'aprendre. És tan bàsic com entendre que si he de tallar un llistó en quatre parts, saber dividir és una eina important per la tasca. És sortir del model acadèmic, que és molt diferent. Portat a l'extrem, en l'*aprendre fent* quan nosaltres construïm un escenari passen dues coses: formació i treball. L'exemple clar està a l'escola perruqueria o a l'escola restaurant, durant el segon any, quan els nois s'estan formant mentre estan treballant amb un client. Per tant es desenvolupen, alhora, un seguit de capacitacions tècniques i habilitats personals.

L'acompanyament subjectiu crec que és diferenciador, com ho és l'aprenentatge significatiu, que va molt més enllà de tenir un taller a l'aula. Per exemple, ara estem experimentant amb el “*GarageLab*” que és la fabricació digital. Crec que som dels pocs que tenim fabricació digital a l'escola. En tenim perquè tenim una aliança amb la Fundació Orange que ens ha dotat d'una impressora 3D, una talladora làser i una altra de vinils. Són uns processos abstractes però amb unes eines digitals que tenen una altra entrada absolutament diferent: des d'acabar de muntar un robot fins a fer un cartell. Però això és innovació dins de la nostra innovació en referència a l'acompanyament subjectiu. Per molt que el “*GarageLab*” sigui l'última innovació a l'aula i que tothom es deleixi per poder-la tenir, pel Llardar no és un dels elements rellevants de la nostra manera de treballar.

Per tant, tot el que està relacionat als aprenentatges i el desenvolupament de capacitats més vinculades als continguts d'aprenentatge ho feu a través de tallers?

Begonya Gasch.- Sí, i també a través de projectes. Per a nosaltres les aules són espais de projectes. Des de fa anys hem convertit l'aula acadèmica en petits espais de treball, similars a la idea dels racons de l'escola. Això vol dir que a l'aula d'instrumentals tenim l'espai de matemàtiques, l'espai de llengua, l'espai de jocs, el d'audiovisuals..., i dins de cada espai hi ha diferents nivells, des del més bàsic fins a un equivalent a 4t d'ESO (que pocs el poden seguir). En un mateix grup de 10 adolescents podem tenir tots els nivells, des d'aquell que no sap llegir ni escriure fins el que té una capacitat de comprensió lectora important i això requereix preparació per part de cada professor. A més a més d'aquesta eina, en els darrers dos anys estem implementant el treball a través de projectes.

Actualment estem en formació tots els professionals, de manera que pugui anar sent la nostra manera d'ensenyar i aprendre, i a més a més integrant-la amb els tallers. Per exemple, un projecte com ara la fabricació d'una làmpada, que va des del disseny fins que es construeix i pot implicar el taller de fusta i també el d'electricitat. Hi ha tot un procés que aquí és fàcil de treballar. I això també ens porta a tot el tema de les rúbriques, que requereix molt de temps d'elaboració, com a tots els centres. En fi, és un tema en el que hi estem treballant, sabent també que amb alguns alumnes potser no podrem fer-ho. Tenim la flexibilitat molt integrada: això vol dir que mentre uns estan fent cuina altres estaran amb un voluntari aprenent els noms dels estris de cuina, amb el mateix contingut però amb l'objectiu d'aprendre a escriure o llegir o conversar en català. Això és habitual doncs alguns adolescents tenen uns nivells molt baixos.

Això vol dir que també teniu un currículum...

Begonya Gasch.- Sí, per suposat. Però molt ajustat als diferents nivells que tenim. Cada dia apostem per ajustar el que porta cada noi i noia i la proposta educativa d'El Llindar. Quan un alumne de la franja d'ESO arriba al Llindar, a banda de la primera acollida personal, quan arriba a les aules se l'avalua per situar-lo a un nivell i a partir d'aquí començar el seu procés. Això ja està tant instaurat que els alumnes no ho viuen malament. I ho fem a tots els trams formatius perquè hem de saber com arriba cada adolescent i jove. Però aquesta part acadèmica es combina amb els aprenentatges de taller en els que, aquí sí, tots parteixen del mateix nivell. Això és més tranquil·litzador per a ells. A més, quan estudien les coses des del context, ho veuen més clar i els hi resulta més fàcil. Per exemple, els continguts de matemàtiques per calcular l'IVA o fer un pressupost ho entenen molt millor al taller de fusteria o d'electricitat. O bé, amb els PFI, el projecte integrat ha de consistir en un projecte, com pot ser muntar un cotxe o fer el màrqueting d'un producte. Tota la institució té una sèrie de dispositius que facilita aquest tipus d'aprenentatge i per tant no hem de fer res d'especial.

Aneu combinant aquests tres espais de treball instrumental, de tallers i de projectes. Els alumnes van circulant per aquests espais...

Sí, perquè ningú té la seva aula, i això també és una diferència. Tothom va circulant i aquesta és una paraula que ens agrada molt. A més, ara tenim espais molt diferents: l'Escola d'Imatge personal, l'Escola d'Automoció, l'Escola de Can Mercader (on estan majoritàriament els alumnes de l'ESO fent tallers) i l'Escola Restaurant. Tota aquesta diversitat d'espais ens permet fer els *stages* de final de curs i treballar de manera directa l'orientació. Quan acaben l'ESO hem de treballar què faran el proper any. Alguns graduaran –molt pocs–, alguns volen fer la prova d'Accés a CFGM estudiant un any més per poder cursar els Cicles, i altres no saben a quin PFI aniran. Els podem oferir fer 3 dies a cuina, 3 dies a l'escola de mecànica - o 1 dia segons l'alumne -, i comproven si realment aquella formació pot ser del seu interès. Això té uns efectes importants: és una manera d'ajustar allò que ells creuen que volen però amb un nou petit coneixement de més pel fet de fer un tast de tots els tallers. És un procés d'orientació que té tot un disseny per posar-lo en escena de manera que sigui pràctic, real i que permeti, a l'alumne que acaba aquest any, el contacte amb els alumnes d'altres tipus de formació i els hi faci preguntes..., que sigui vivencial. Això ho podem fer perquè tenim tota aquesta sèrie de recursos i l'organització que promou aquest intercanvi.

Clarament, aquesta organització té a veure amb una política, una voluntat i una creença que aquestes són les famílies professionals que els interessen. A més dels recursos que hem anomenat, ara també hem iniciat els de: Disseny Gràfic en

col·laboració amb l'Escola Antoni Algueró, Administració i Gestió amb les Fundacions Inform i Algueró, i Desenvolupament web amb Factoria F5.

Ja ho hem comentat en algun altre moment però, des del vostre punt de vista, creieu que es necessària la complicitat i el treball en xarxa amb altres agents i sectors de l'entorn per tal d'implementar i avançar en aquest projecte educatiu? Quins i com? Sectors de l'entorn com ara l'educatiu, laboral, d'ocupació...?

Begonya Gasch.- Per suposat. És impensable que l'Escola de noves oportunitats no treballi amb els agents del territori. Amb la comunitat educativa, és evident:treballem en xarxa, en el cas dels alumnes més petits amb els professionals de l'EAP, de serveis socials, CSMIJ. Això hauria de ser i es fa d'una manera sistemàtica, natural, no han de passar grans coses perquè això es faci, perquè ens necessitem tots. Sense un treball en xarxa crec que no es pot treballar avui dia. Potser no és tant evident, des d'un prisma educatiu, la vinculació amb l'empresa. Però per nosaltres i des del moment zero, l'empresa és un *partner* i una aliat important. No podríem avançar amb l'Escola restaurant i l'Escola de perruqueria sense aquest *partner* que ens ofereix el coneixement del món laboral per ensenyar allò que després els serà rellevant per entrar al món laboral. Per tant, és inqüestionable la vinculació amb el món de l'empresa el qual ens ofereix, principalment, coneixements. És més, crec que aniria més enllà, el que nosaltres anomenem la *disrupció col·laborativa*. Disrupció en el sentit de generar alguna cosa diferent i això és el que fem en el món de l'empresa amb Tragaluz o CEBADO. Amb Tragaluz muntem una Escola restaurant, i com que ells no tenen una idea d'escola preconcebuda, muntem una cosa absolutament diferent. L'Escola de noves oportunitats té en el seu ADN el pensar que ho ha fet conjuntament amb d'altres. Per nosaltres una altra gran experiència és amb la Fundació Cassià Just, que representa una manera de treballar i pensar conjuntament. Això és fonamental. I també amb els gremis, amb justícia juvenil, amb salut... i òbviament, amb els centres educatius. És que no ens podem imaginar que no sigui d'aquesta manera.

La darrera pregunta: quins suports rebeu actualment de l'administració? Subvencions, suport d'acompanyament en la conceptualització d'aquests projectes... I fins quin punt us escolten?

Begonya Gasch.- Per la meva experiència personal, des de fa 20 anys estem intentant buscar un encaix administratiu. Potser no amb la força d'aquests darrers 7 anys, però ara, realment ha arribat el moment de prendre una decisió, és a dir, hem de sortir d'aquesta manera que proposa l'administració i ho hem de fer diferent. Aquí és on fem

un viratge molt important i els diem: construïm concepte, construïm l'Escola de noves oportunitats. El suport de bona voluntat hi és, però el coratge polític per cercar formes administratives diferents i imaginatives no el trobem. Fa molts anys que estem treballant i no hi ha una decisió política. Una decisió, per exemple, en relació a què fem amb l'abandonament escolar prematur, que l'horitzó 2020 d'Europa ens indica que hem de fer alguna cosa i no som capaços de respondre. Creiem que l'Escola de noves oportunitats és una eina molt potent per poder-ho treballar, però li hem de buscar un encaix administratiu més enllà del concurs públic i les subvencions.

Conceptualment cal acceptar el fracàs del sistema. La política d'inclusió no passa perquè tots estiguin a dins del mateix sistema, fent el mateix totes les hores, amb el mateix recorregut i amb certificacions al final. La inclusió passaria per oferir a cadascú una cosa diferent, segons les seves necessitats i interessos. I quan diem igualtat d'oportunitats, el que volem dir és que cadascú tingui la seva possibilitat, no la del company; sinó, aleshores, són carrerons sense sortida.

I finalment falta la decisió política d'un pla interdepartamental que realment entomi aquest problema i no amb polítiques fragmentades on cadascú fa el que vol. No estic jutjant, el que estic dient és que no hi ha una política real orientada a fer front a l'abandonament escolar prematur. Hi ha tres departaments molt importants: Educació, Treball, Salut, Afers Socials i Famílies. Tots aquells que tenen a veure amb el benestar de les persones, amb les persones. I han de treballar amb una mirada conjunta sinó acaben convertint a aquests joves amb persones que fan recorreguts erràtics. Erràtics en el sentit de consumidors de cursos, van fent diferents coses però no són trajectòries vitals perquè necessiten un acompanyament. *L'Escola de Noves Oportunitats* necessita una decisió política i una mirada conjunta de govern.